

Razlogi:

Ker je proučil tožbo, osporjeno rešenje in ostale spise, ki se nanašajo na ta predmet, kakor tudi odgovor ministra na tožbo, poslan dne 4. maja 1937., O. N. br. 30.616, je državni svet ugotovil:

Iz spisov tega predmeta se vidi, da je tožiteljica kot učiteljica ženskih ročnih del v službi že od 14. februarja 1919. V istem svojstvu je bila postavljena 29. novembra 1924. v 3. skupino III. kategorije, a 10. septembra 1929. v 2. skupino III. kategorije. Po uradniškem zakonu iz leta 1931. je bila prevedena v IX. položajno skupino. Z odlokom z dne 14. avgusta 1936. je napredovala v VIII. grupo, toda ne kot učiteljica ženskega ročnega dela, v katerem svojstvu službuje, nego kot učiteljica državne ljudske šole. Z osporjenim rešenjem se ta odlok preklicuje z navedbo, da zvanje učiteljice ženskih ročnih del ni predvideno po § 346. uradniškega zakona in da kot učiteljica ljudske šole ni mogla napredovati, ker za to zvanje nima kvalifikacije po 2. odstavku § 45. uradniškega zakona.

Z 2. odstavkom § 103. uradniškega zakona je predvideno za zvanje učiteljev večščin III. kategorije, ki so bili v tem svojstvu v službi do uveljavljenja tega zakona, X., IX., VIII. in VII. skupina, z dostavkom, da se more napredovati v VII. skupino pod pogoji iz 2. odstavka § 258. Gornja odredba se nanaša tako na učitelje večšin, kakor tudi na učitelje ročnih del, ker so to prav za prav ista zvanja. Razlikovanje učitelja večšin in učitelja ročnih del je povsem tehnične pomena, kajti oba termina označujeta prav za prav eno in isto zvanje v smislu uradniškega zakona. Po vsem navedenem je neosnovana navedba v osporjenem rešenju, da zvanje učitelje

ženskih ročnih del ni razporejeno. Z odredbo 2. odstavka § 301. uradniškega zakona je razporejeno omenjeno zvanje in zaradi tega napredovanje imenovane ne nasprotuje zakonu. Z ozirom na to dejstvo ni bila prav uporabljena točka 3. § 135. zakona o splošnem upravnem postopku, ker odlok o napredovanju ni vseboval pogoške, ki povzroča ničnost. Pogreško — napredovanje imenovane kot učiteljice ljudske šole, namesto kot učiteljice ženskih ročnih del — bi bilo treba popraviti v smislu § 113. zakona o splošnem upravnem postopku. Na isti način naj bi se popravil tudi očitni pogrešek pri pisanju — označbo začetnice očetovega imena tožiteljice, z I namesto začetnice U.

Iz teh razlogov se osporjeno rešenje razveljavi.

Predsednik II. oddelka,

podpredsednik državnega sveta:

dr. Josip Barić, l. r.

Delovodja:

Filip Munk, l. r.

Škoda, ki so jo utrpeli učiteljice ženskih ročnih del, ker so morale 6 let čakati na napredovanje, je zelo velika. Nobenega upanja niso imele več, da bodo mogle kdaj koli še napredovati. S tem rešenjem pa je stvar zavzela povsem drugačno obliko. Vse učiteljice ročnih del bodo mogle v bodoče povsem redno napredovati.

Naša zahteva, naj se zvanje učiteljice ženskih ročnih del razvrsti tudi po določilih § 347. uradniškega zakona, ostane še nadalje. Šele takrat, ko bo tudi to izvedeno, bo zadeva tudi v formalnem pogledu popolnoma rešena.

Pravica učiteljic do upraviteljskih mest

Dočim zavzemajo v nekaterih državah žene najodgovornejša mesta, kakor ministrska, senatorska, diplomatska, pri sodiščih ter vodilna mesta v raznih institucijah, dosega pri nas učiteljica le najnižji vodilni položaj v poklicu, to je mesto upraviteljice, in še to le redkokdaj. Učiteljica je upraviteljica le na dekliških šolah in na enorazrednicah. Zakon o narodnih šolah daje sicer pravico, da upravlja učiteljice tudi mešane šole, vendar se to ne izvaja.

Popolnoma neutemeljeno in tudi nesmiselno je naziranje, da učiteljica ne bi bila sposobna za upraviteljico mešane šole. Ali zahteva vodstvo dekliških šol, kjer se je že marsikatera učiteljica izkazala kot spretna in zanesljiva upraviteljica, kaj manj sposobnosti kot vodstvo mešane šole? Dekliške šole obstojajo navadno v mestih in večjih krajih, zlasti industrijskih. Kakor nikjer drugod tako tudi tukaj ni dovolj, da odpravi upraviteljica samo administrativne posle, ampak se mora znajti v obilici raznih vprašanj, ki zadevajo odnos do staršev, do javnosti sploh in ne nazadnje odnos do učitelja na šoli. Število učencev je na takih šolah navadno večje kakor po podeželskih mešanih šolah, učenci žive v zelo različnih razmerah, število učiteljstva na šoli je večje. In vendar so uspehi na teh šolah vsaj tako dobri kakor drugod. — Ali pa pogledimo delo na enorazrednicah! Nihče ne more zanikati, da ni službovanje na teh šolah v učiteljski stroki morda najtežavnejše. Nepopolne socialne razmere otrok, nerazporejenost in nerazumevanje staršev za šolo, veliko število otrok, pouk v oddelkih, različna starostna doba učencev, slabe stanovanjske razmere, prehrana, oddaljenost od večjih krajev, kjer naj dobi učitelj v izmenjavi misli s tovariši novih pobud za svoje težko delo — take razmere zahtevajo res cellega, samostojnega človeka, ki ne klone, am-

pak se bori z vsemi težavami v zavesti, da je tu še posebno potreben. In glejte, izkazalo se je, da je za tako težavno mesto učiteljica-upraviteljica popolnoma sposobna. Ljudje jo imajo radi, ker se pogovarja z materami o njihovih težavah, o vzgoji otrok, jim daje nasvete iz gospodinjstva, higijene itd. Neka služkinja je jokala, ko je zvedela, da je umrla učiteljica iz njene vasi. »Ne veste, kako smo jo imeli radi. Nas, dekleta, je poklicala v svoje stanovanje, kjer smo se učile pospravljati, kuhati, prati. V naši vasi prej nismo znali prati belega perila.« Z isto vneto so mnoge naše učiteljice učile ljudi sadjereje, čebelarstva, vrtnarstva itd. — Torej učiteljice upraviteljice so v polni meri izpolnile zahteve, ki jih stavlja nanje službovanje tudi v najtežjih okoliščinah. Zakaj tedaj ne more učiteljica postati upraviteljica na mešani šoli? Zakon to dovoljuje, sama je pokazala zmoglost tam, kjer ji je bilo podeljeno vodstvo.

Da se ta naša pravica vsaj v bodoče ne bo prezirala od strani oblasti, je treba, da se same potrudimo za to. Kadar je razpisano upraviteljsko mesto na kaki mešani šoli, ne smemo že v naprej resignirati, češ, saj je vsaka prošnja brez uspeha, temveč se moramo vztrajno boriti, da se v praksi izvajajo vsaj tiste pravice, ki nam gredo po zakonu. Obrnimo se po pomoč na organizacijo, ki ima v svojem programu tudi to, da štiti enakopravnost članov. Tovarišice naj razmišljajo o tem ter izrazijo svoje mnenje v primernih predlogih in resolucijah, ki jih naj podajo na zborovanjih.

Potrebno se mi zdi omeniti še nekaj primerov v zvezi z imenovanjem učiteljice-upraviteljice na dekliških šolah. Učiteljice teh šol so se pritožile proti postopanju svojih upraviteljic ter prošle za izmenjavo. Da so to storile, so gotovo imele upravičene razloge. Toda mnogokrat bi bile tudi upravičene pritožiti se tudi proti upraviteljem, pa si ne upajo.

Miha Kobalež:

Učitelja iščejo

Stari Koloman je umrl o pravi priliki. Bližal se je konec šolskih počitnic in oblast je imela še dovolj časa, da bi premislila vso nezgodo in poslala k Sv. Florijanu v Skalah novega učitelja. Sv. Florijan v Skalah je Bogu precej za hrbtom, ljudje so imeli druge skrbi in so zato pozabili na dobra pota. Tudi Koloman ga ni mogel najti, zato je ostal pri Svetem Florijanu v Skalah celih trideset let.

»Glej no,« je dejal šolski nadzornik Klobučar, ko je teden dni po pogrebu prejel poročilo, da je Koloman umrl. »glej no, kar tako nathoma se je poslovil. Seveda, pot do Svetega Florijana v Skalah je dolga in nerodna. Tam zgoraj zaživi človek nekako svojstveno življenje. Nič ne rečem, dober mož, tale Koloman, Bog daj mir njegovi duši — le metodo je imel starinsko, skoraj edini v okraju, ki se je trmasto držal starih navad. Zdaj bo pa drugače. Poslal bom k Svetemu Florijanu mladega učitelja, ki bo šolstvo temeljito prenovil. Predvsem se bo moral socialno udeleževati. Preštudiral bo krajevne gospodarske razmere in nato napravil delovni načrt. Brez načrta ne gre. Potem pa strnjeni pouk. V tisti samotni tam zgoraj se bo lahko nemoteno posvetil samo šoli. Pokojni Koloman je bil v tem oziru nekoliko površen, se mi zdi. Da, da, treba bo temeljite izpremembe.«

Nekdo je potrkal.
»Naprej!« je zakričal nadzornik.
Vstopil je oblasten možak.
»Tako, tako, gospod nadzornik, jaz sem namreč Blaž Potrata, župan od Sv. Florijana v Skalah. Nekaj opravka sem imel pri oblasti, pa sem se mimogrede oglašil še pri vas.«

»Me veseli, me veseli, gospod župan!«
»Da, da, saj veste, jaz predstavljam pri nas tako rekoč ljudstvo in oblast in sem mislil, da bi zaradi velike važnosti, tako rekoč zaradi ljudskega sodelovanja, mogel tudi kaj pripomniti.«

»Da, da, to se razume, ljudstvo mora imeti vpliv na šolstvo.«

»Zastran našega bodočega učitelja, veste. Nič ne rečem čez pokojnika, bil je dober človek, le preveč samosvoj. Jaz pa, tako rekoč ljudstvo, bi radi človeka, ki bi pomagal pri občini.«

»Torej za občinskega tajnika?«

»Ne, ne, občinski tajnik je itak moj sin. Toda včasih on ne utegne, pride delo, košnja, žetev, treba je pripraviti drva, takrat bi lahko pomagal učitelj, saj je plačan prav za prav iz ljudskega denarja.«

»To bomo premislili, to bomo premislili, mrmra nadzornik in gleda skozi okno. «Seveda, iz ljudskega denarja.«

»Že vnaprej se vam zahvaljujem,« se klanja župan Potrata. »Ko pridete na inšpekcijo, se pa kaj oglašite. Veste, mi smo revna občina, kak liter evička bova pa vseeno izpila.«

Ko župan odide, napravi nadzornik na Kolomanov akt rdeč znak. Tam, kjer je bil napisal poprej »Delovna šola«, napravi rdečo črto in napiše »Pomočnik občinskega tajnika«. Ni še končal, ko znova potrka in ne da bi čakal na odgovor, stopi v pisarno širokopleč župnik z naočniki.

»Šitna zadeva, gospod nadzornik,« pravi počasi ter si briše naočnike. »Doslaj smo še nekako potrpeli, tolažili smo se, da tudi Bogu ni mogoče vselej ustreči. Jaz sem namreč župnik od Svetega Florijana v Skalah. Že dolgo nimamo organista. Zdaj je pa prilika, stari Koloman je umrl, Bog mu daj dobro,

Vemo, da je po nekaterih šolah razmerje med šolskim upraviteljem in ostalim učiteljstvom res tovariško in da je to skupnemu delu samo v prid. Na takih šolah se dela stokrat lažje in lepše in zato tudi bolje kakor drugod. Predlog tovarišice, ki zahteva, naj bi upravitelja (-ico) volilo učiteljstvo na šoli, je

zelo umesten. — Povsem verjetno pa je, da bodo učiteljice vse dotlej, dokler se ne bi postopalo v smislu omenjenega predloga, prej dosegle pravičen odnos do upraviteljice kakor do upravitelja, namreč do takega, ki se smatra uradnika višje vrste.

K. L.

Celibat učiteljic

Z uveljavljenjem delnega celibata učiteljic smo prizadete ravno mlajše učiteljice. Veliko je bilo o tem pisanja po dnevnem časopisju, še več govorjenja in razmotrivanja, žal je ostala naša pereča zadeva še vedno na isti mrtvi točki. Povsem razumljivo je, da vpliva celibat moralno porazno na naše razpoloženje. S tem so nam ohranjene pravice svobodne izbire, ki so vendar vsakemu z zakonom zajamčene. Postavljajo nas v luč manjvrednih družabnih bitij. Razumljivo je tudi, da je z izvedbo celibata uničena marsikateri tovarišici življenjska sreča, in to čutimo ravno mlajše tovarišice, medtem ko so naše starejše bile mnogo srečnejše. Izbirale so lahko prosto in svobodno, da so si ustvarile lasten dom in družino.

Zahteva, da si naj išče učiteljica življenjskega tovariša samo med stanovskimi tovariši, je sicer idejno lepo zamišljena, toda v praksi vendar ni vedno izvršljiva. Vzemimo enega izmed nešteti primerov, da je usoda zanesla mlado učiteljico, ki je polna idealov in življenja, v hribovit, oddaljen kraj. Običajno so po takih naseljih šole nižje organizirane, eno-, dvo-, kvečjemu trirazredne. Pot do večjega družabnega kraja je običajno zelo oddaljena in slaba. Na šoli, če je sploh kak tovariš, nima razumevanja za težnje mlade učiteljice; navadno se ob takih prilikah ne upošteva potreba, ki jo čuti mlado bitje po družabnosti. Kdo neki pride v tak zapuščen kraj? — In če morda le najde mlada tovarišica sebi primerno sorodno dušo, ki bi ji lajšala gorje, se mora celibatu na ljubo odreči svoji življenjski sreči. Razumljivo je, da vpliva to demoralizirajoče na njo. Tudi ona ima kot žena po naravi željo, voljo in zmožnost po lastnem ognjišču ter je gotovo sposobna rešiti nalogo materinstva v korist države in naroda. Njej torej ni dana tista svoboda, ki

so jo bile deležne njene starejše stanovske tovarišice.

Če je res namen uvedbe celibata socialen, omiliti brezposelnost v našem stanu, smo gotovo tudi mlade učiteljice pripravljene do primesti svoje žrtve. Vendar, da bi šlo to na račun osebne svobode, tega pač nihče ne more zahtevati!

Izvedba celibata je stopila v veljavo dne 1. oktobra 1937. Danes, po preteku štirih mesecev lahko s mirno vestjo ugotovimo, da je zeleni uspeh, ki so ga morda ravno v tem pogledu pričakovali merodajni činitelji, izostal.

Prepričana sem, da bi se z omiljeno uredbo ustvarilo med prizadetimi učiteljicami znatno boljše razpoloženje ter odpravil dosedanja občutek manjvrednosti v človeški družbi. Učiteljica, ki se poroči, ima itak toliko odtegljajev, da njena plača ne more igrati odločilne vloge pri vzdrževanju družine, vendar bi se naj z zakonom določil skupen dopustni maksimalni dohodek žene in moža. Če hočemo soditi in biti pravični, tedaj bi bilo predvsem potrebno ravno na osnovi z zakonom določenega maksimalnega dohodka izravnati položaj med manj in boljše situiranimi.

Žal, so med nami tudi nesrečni primeri, da je ravno učiteljica zaradi bolezni ali sedanjih splošnih gospodarskih neprilik moža rednica cele družine. Nikakor pa ne moremo vzeti take izjeme kot pravilo.

Iz družabnega in socialnega stališča je nujno potrebno, da se pravilno in nepristransko reši problem celibata učiteljic ter se s tem postavi enakopravnost vseh kategorij državnega uradništva glede svobodne izbire zakonskega druga.

M. R., Muta.

Učiteljica išče primernege inteligenta za družbo

Učiteljica, 30-letna, išče sebi primernege inteligenta za družbo. Ponudbe na ogl. odd. »Jutra« pod

(»Jutra« z dne 16. jan. 1938.)

Na sličan oglas je prinesel »Hrvatski učiteljski dom« sledeči članek izpod peresa l-verja

Mladi učiteljci je monotono.

»Mlada učiteljica želi dopisovati z inteligentnim gospodom, da ubije monotono vasi. Ponudbe na upravo pod«

(Jutarnji list od 19. in 21. X. 1937.)

Spoštovana mlada tovarišica!

Zelo me je iznenadil Vaš dopis, s katerim iščete inteligentnega gospoda radi »ubijanja monotonije vasi«. Gotovo se je na ta Vaš oglas že kdo javil, pa se bojim, da bom prepozno. Vkljub temu se Vam javljam tudi jaz, ker se Vam mogoče s takim pismom ni še nikdo javil.

Neki prijatelj me je opozoril na Vaš oglas v »Malem oglasniku«, pa sem se uveril, da je dobro včasih prečitati tudi tega. Tako čitanje zamore biti celo poučno. Tu se vidi marsikaj, kakor pri kakšnem starnarju. Tu se vidi be-

da velikih obitelji, ki iščejo sobico s štedilnikom. Siti spekulant oddaja zopet neke na periferiji ali na kakem dvorišču med štirinadstropnimi palačami »krasno stanovanje sestojče se iz ene sobe s štedilnikom«. Odda se samo »mirmemu stanovalcu in točnemu plačniku brez otrok, ki je ves dan zaposlen«. (Včera je zapodil iz stanovanja tuberkuloznega delavca, ki je ostal brez dela.) — Neki siromašen uradnik išče skromno sobico s hrano, a uboga študentka išče tovarišico ali »skromno nameščeno uradnico radi skupnega stanovanja v IV. nadstropju«. Nekdo zopet išče »diskretno sobo s posebnim vhomom v četrti vil samo za popoldne«. Drugi išče zopet sobo »pri fini dami«. Sedmošolec, sirota brez roditeljev in brez sredstev, poučuje razvajene, bogate učence za kosilo ali najskromnejšo sobico itd.

Spoštovana tovarišica, tako moralno in materialno mizerijo najde človek v teh oglasih. Kupuje, nudi in prodaja se vse, pričeni pri prašku zoper stenice pa do prodaje lastnega telesa. In vse to radi siromaštva, radi lakomnosti ali kakega drugega sličnega razloga.

Med vsem tem se šopiri tudi Vaš dopis, dopis učiteljice, ki išče družbe, kateri je »monotono na vasi«.

bil je prijazen človek, le z liberalci je držal — glejte, če boste poslali k Svetemu Florijanu novega učitelja, naj bo organist. Ne bo visoka plača, kakih dve sto dinarjev mesečno in dva mernika bira, toda nekaj je treba darovati za čast božjo. Pa krščanski človek naj bo, da ne bo pametnim ljudem in ženskam v spotiko.

»Toda, gospod župnik!« se je branil nadzornik.

»Mislim, da sem prav povedal,« je pokimal župnik. »Kdor pride k Svetemu Florijanu v Skalah, ostane tam trideset let. Gle dati moram, da mi ne bo zasejal ljuljke v pšenico.«

Še enkrat se je prijazno nasmehnil, nato je odšel. Nadzornik je nervozno stopil dvakrat po sobi, nato je prečrtal opazko na Kolomanovem aktu in napisal z modrim svinčnikom novo: »Organist.«

Potem se je domislil nečesa drugega. Odprl je vrata na hodnik in zakričal:

»Ali je tu mogoče še kdo od Svetega Florijana v Skalah?«

Trije možje so se spogledali in se obotavljaje vzdignili.

»No, naprej!«

Znova so se možje spogledali in suvali drug drugega. Nazadnje se je ohrabil najmlajši in stopil v pisarno. Previdno je zaprl vrata za seboj, pogledal plašno po sobi in začel pripovedovati s šepetajočim glasom o prosvetnih potrebah Svetega Florijana v Skalah. Ljudje so vdani pijančevanju, toliko odstotkov je analfabetov. Toda drugi hrepenijo po izobrazbi. Radi bi čitali knjige, poslušali predavanja, priredili kako igro. Toda ne gre in ne gre. Saj pokojni Koloman je bil delavni človek, le star je bil, zelo star, ni hotel razumeti mlajšega rodu. Če bi prišel kdo drug...

Nadzornik je molče prikimal. Mož se je oddahnil in se hitel zahvaljevati. Počasi se je zrinil skozi vrata.

Nadzornik je napisal z zelenim svinčnikom na Kolomanov akt: »Prosvetni delavec.«

Vstopil je drugi Svetoflorijanec. Priklonil se je nadzorniku in začel hitro pripovedovati, kako velik pomen imata splošno gospodarstvo in zadružništvo. To sta tako rekoč temelja države. Pri Svetem Florijanu v Skalah je pa v tem oziru še ledina. Ko bi torej novi učitelj...

»Zadružnik in gospodarstvenik!« je zakričal nadzornik z obupnim glasom, prečrtal vse dosedanje pripombe na Kolomanovem aktu ter zapisal novo.

Ko je mož odšel, je vstopil tretji Svetoflorijanec.

»Za kakšno gospodarstvo ste pa vi?« je dejal mož. »Sadjarstvo je temelj kmetijstva. Sadjarstvo je treba pospeševati. Treba je napraviti drevesnice, uvesti novejšje sorte, tudi oskrba drevja je zelo nazadnjaška. Mi potrebujemo pomoč.«

»Novega učitelja, ki bo sadjar. Dobite, vse dobite!« je pisal nadzornik novo pripombo na Kolomanov akt.

Potem ni bilo več deputacij in se je nekoliko oddahnil. Prav za prav bi moral poslati k Svetemu Florijanu pet učiteljev, ki bi delali za ljudsko blaginjo in napredek, potem še šestega, ki bi učil v šoli.

Popoldne je prišlo od Svetega Florijana še posebno pismo, opremljeno s pečatom, številko in podpisom. Telesna vzgoja je namreč tudi jako potrebna in je steber države. Zato naj bi bil novi učitelj dober telovadelec, tako zahtevajo narodne koristi. Nadzornik ni rekel ne bev ne mev in se je začel resno bati,